

Bruxelles, 2.12.2020.
COM(2020) 710 final

**KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

**Digitalizacija pravosuđa u Europskoj uniji
Paket mogućih instrumenata**

{SWD(2020) 540 final}

1. Uvod

Pristup pravosuđu i olakšavanje suradnje među državama članicama među glavnim su ciljevima EU-ova područja slobode, sigurnosti i pravde utvrđenog Ugovorom o funkcioniranju Europske unije¹. U članku 47. Povelje o temeljnim pravima jamče se pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje². Djelotvorni pravosudni sustavi također su ključni za funkcioniranje unutarnjeg tržišta te su preduvjet gospodarskog rasta. Potrebno je očuvati pristup pravosuđu i držati korak s promjenama, uključujući digitalnu transformaciju, koja utječe na sve aspekte naših života.

Komisija i države članice u proteklom su desetljeću prepoznale potrebu za djelotvornim pravosudnim sustavima te su pokrenule niz inicijativa kojima su ostvareni pozitivni rezultati u pogledu digitalizacije pravosuđa. No, ostaje još mnogo toga za učiniti. Nadalje, osim neposrednim učinkom na zdravlje i gospodarstvo, kriza uzrokovana bolešću COVID-19 rezultirala je brojnim različitim izazovima i za pravosudne sustave u Uniji i izvan njezinih neposrednih granica.

S jedne strane, pandemija bolesti COVID-19 istaknula je potrebu da EU ubrza nacionalne reforme za digitalizaciju rješavanja predmeta u pravosudnim institucijama, razmjene informacija i dokumenata sa strankama i odvjetnicima te svima omogući kontinuiran i jednostavan pristup pravosuđu³. Time je dala dodatni zamah nastojanjima država članica da najbolje iskoriste alate informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) u svojim pravosudnim sustavima. S druge strane, znatan učinak na funkcioniranje nacionalnih pravosudnih sustava nepovoljno se odrazio na prekograničnu pravosudnu suradnju, što je u mnogim slučajevima rezultiralo kašnjenjima i preprekama u pristupu pravosuđu za pojedince i poduzeća⁴.

Kriza uzrokovana bolešću COVID-19 pokazala je potrebu za jačanjem otpornosti pravosudnog sustava u cijelom EU-u. Također je naglasila važnost daljnje suradnje s međunarodnim partnerima te promicanja najbolje prakse u tom području politike. To je važna sastavnica društva utemeljenog na europskim vrijednostima i otpornijega gospodarstva.

U svojim političkim smjernicama⁵ predsjednica Europske komisije obvezala se osigurati da Europa bude „još ambicioznija” i iskoristi mogućnosti koje pruža digitalno doba u okviru kojim se jamče sigurnost i etička načela. U nedavnom izvješću o strateškim predviđanjima

¹ Članak 67. UFEU-a.

² Povelja Europske unije o temeljnim pravima (SL C 326, 26.10.2012., str. 391.–407.).

³ Vidjeti Izvješće o vladavini prava za 2020. – Stanje vladavine prava u Europskoj uniji (COM(2020) 580 final).

⁴ Da bi sastavila pregled izazova s kojima se nacionalni pravosudni sustavi suočavaju tijekom krize uzrokovane bolešću COVID-19, Komisija je prikupila informacije o njezinu učinku i nacionalnim mjerama odgovora;

https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_the_covid19_virus_on_the_justice_field-37147-hr.do

Primjerice, u kontekstu europskog uhidbenog naloga, iako nijedna država članica nije općenito obustavila izvršenje predaje, u nekim slučajevima nije bilo moguće premjestiti traženu osobu u državu koja je izdala uhidbeni nalog, uglavnom zbog ograničenja putovanja i otkazivanja letova. Izvedivost svakog premještanja ocjenjivala se od slučaja do slučaja. Premještanja kopnenim putovima (npr. između susjednih država) uglavnom se i dalje odvijaju, osim ako su granice zatvorene.

⁵ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_hr.pdf

2020.⁶ prepoznata je ključna važnost digitalne transformacije javnih uprava i pravosudnih sustava u cijelom EU-u. Tranzicija bi trebala svima odgovarati, stavljajući ljude na prvo mjesto i otvarajući nove mogućnosti za različite dionike. Stoga bi za njezinu provedbu trebalo uzeti u obzir niz različitih pitanja.

I Europsko vijeće⁷ i Europski parlament⁸ prepoznali su ključnu ulogu digitalizacije u ponovnom pokretanju i modernizaciji gospodarstva EU-a nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19.

Komisija se u Strategiji za sigurnosnu uniju iz srpnja 2020. obvezala poduzeti mjere kako bi osigurala bolju prilagodbu policije i pravosudnih organa novoj tehnologiji, posebno pristupom novim alatima, stjecanjem novih vještina i razvojem alternativnih istražnih tehnika⁹.

U zaključcima Vijeća „Pristup pravosuđu – iskorištavanje mogućnosti digitalizacije”¹⁰ od 13. listopada 2020. utvrđeni su posebni prijedlozi za uzajamno jačanje politika povezanih s djelotvornim pristupom pravosuđu i digitalizacijom.

U tim je okolnostima ključno da EU potpuno ubrza digitalizaciju pravosuđa. Iako je već mnogo toga učinjeno, i na nacionalnoj i na europskoj razini i dalje ostaje mnogo posla koji treba obaviti kako bi se dodatno ojačala otpornost pravosudnih sustava i povećali njihovi kapaciteti za rad na internetu. Prema iskustvu Komisije u području e-uprave digitalna transformacija vid je strukturnih reformi pravosudnih sustava koji bi trebao pozitivno utjecati na sustave. U sklopu tih reformi procesi i oblikovanje sustava koji ih podupiru moraju se uvijek razvijati imajući na umu građane i poduzeća.

Kako bi se u sudskim postupcima u potpunosti iskoristile prednosti digitalnih tehnologija, cilj je ove Komunikacije dvojak: na nacionalnoj razini cilj joj je dodatno poduprijeti države članice da svoje nacionalne pravosudne sustave usmjere prema digitalnom dobu poboljšanjem suradnje i uvođenjem digitalnih tehnologija u različitim nacionalnim pravosudnim tijelima u korist građana i poduzeća; na europskoj razini cilj joj je daljnje poboljšanje prekogranične pravosudne suradnje među nadležnim tijelima. To bi se posebno odnosilo na daljnju digitalizaciju javnih pravosudnih službi, promicanje uporabe sigurne i visokokvalitetne tehnologije za komunikaciju na daljinu (videokonferencije), olakšavanje međusobnog povezivanja nacionalnih baza podataka i registara te promicanje uporabe sigurnih kanala za elektronički prijenos među nadležnim tijelima.

Ovom se Komunikacijom utvrđuje novi pristup digitalizaciji pravosuđa koji se temelji na „paketu instrumenata”, sveobuhvatnom skupu pravnih, financijskih i informacijskih instrumenata kojima će se u skladu sa svojim potrebama koristiti različiti dionici u našim pravosudnim sustavima.

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report_hr

⁷ „Plan za oporavak – Prema otpornijoj, održivijoj i pravednijoj Europi”, potvrđen 23. travnja 2020.

⁸ Rezolucija od 17. travnja 2020. o usklađenom djelovanju EU-a za suzbijanje pandemije bolesti COVID-19 i njezinih posljedica.

⁹ COM(2020) 605 final.

¹⁰ SL C 342I, 14.10.2020., str. 1.

Pri osmišljavanju i provedbi digitalizacije pravosuđa mora se u potpunosti osigurati poštovanje temeljnih prava, kako su utvrđena u Povelji Europske unije o temeljnim pravima¹¹. Tim bi se pristupom zapravo osiguralo da svatko u našoj Uniji može u potpunosti iskoristiti nove ili dodatne digitalne alate u području pravosuđa. Stoga je ključno osigurati da i osobe s invaliditetom i djeca imaju djelotvoran pristup pravosuđu na jednakoj osnovi kao i druge osobe¹². Uključivanje sigurnosnih pitanja pri osmišljavanju i uvođenju digitalnih rješenja u području pravosuđa ključno je za promicanje njihove primjene i za izgradnju povjerenja građana. Usto, poboljšanjem pristupa pravosuđu digitalizacija će pridonijeti i jačanju vladavine prava u EU-u.

2. IZAZOVI ZA PRAVOSUDNE SUSTAVE U DIGITALNOM DOBU

Postoje razni izazovi koji su svojstveni državama članicama i razlike među njima. Počevši od 2013., Komisija svake godine objavljuje pregled stanja u području pravosuđa u EU-u¹³ u kojem se predstavlja, među ostalim, stanje digitalizacije pravosudnih sustava u državama članicama, primjerice, s obzirom na internetski pristup presudama ili internetsko podnošenje tužbe i daljnje postupanje. U dvjema nedavnim studijama analizirala se uporaba inovativnih tehnologija¹⁴ i posebno pitanje digitalnog kaznenog pravosuđa¹⁵.

Komisija je provela detaljnu analizu i u radnom dokumentu službi¹⁶ priloženom ovoj Komunikaciji mapirala digitalizaciju pravosuđa u svim državama članicama. U njemu se vidi različita razina napretka među državama članicama.

Na primjer:

- pojedinci mogu pristupiti elektroničkom spisu svojih predmeta koji su u tijeku u svim vrstama građanskih postupaka u 10 država članica,
- u kontekstu kaznenog prava žrtve mogu pristupiti elektroničkom spisu u sedam država članica, a okrivljenici u devet,
- dokazi se mogu podnijeti sudu isključivo u digitalnom obliku u kontekstu svih vrsta kaznenih postupaka u 13 država članica,
- u građanskom i trgovačkom pravu digitalni dokazi dopušteni su u svim vrstama postupaka u 10 država članica.

¹¹ Kao što su prava na zaštitu osobnih podataka, na pošteno suđenje i na djelotvoran pravni lijek, među ostalim za one koji nemaju pristup digitalnim alatima ili vještine potrebne za njihovu upotrebu, te uzimajući u obzir položaj starijih osoba i pojedinaca u nepovoljnom položaju.

¹² Kako je navedeno u članku 13. Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom, čije su stranke EU i sve države članice.

¹³ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_hr

¹⁴ Studija o uporabi inovativnih tehnologija u području pravosuđa;
<https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-hr>

¹⁵ Prekogranično digitalno kazneno pravosuđe;
<https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/e38795b5-f633-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-hr>

¹⁶ SWD(2020) 540.

Općenito, rezultati prikazuju vrlo raznoliko stanje u državama članicama. Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u i mapiranje pokazuju da bi daljnja digitalizacija mogla koristiti mnogim pravosudnim područjima.

Uz određene iznimke¹⁷ jedno od područja u kojima je digitalizacija spora obuhvaća registre i baze podataka. Pojedinci, poduzeća i pravni stručnjaci imaju poteškoća u pristupu informacijama na koje imaju pravo. U mnogim slučajevima takav pristup nije dostupan na internetu, što zapravo dovodi do brojnih neučinkovitosti.

Još jedan problem u području pravosuđa EU-a je kontinuirana uporaba papirnatih spisa, koja i dalje prevladava u nacionalnim i prekograničnim sudskim postupcima. U pravnim postupcima EU-a nadležna nacionalna tijela moraju razmjenjivati informacije, što često uključuje uporabu standardiziranih obrazaca ili velike količine podataka. Međutim, u postojećem zakonodavstvu EU-a ne propisuju se mehanizam ni detaljni aranžmani za takve prijenose. Zbog toga se većina komunikacije i dalje odvija u papirnatom obliku, što dovodi do neučinkovitosti u prekograničnim razmjenama (uglavnom u pogledu brzine, pouzdanosti, sljedivosti i troškova), pojedincima i poduzećima otežava pristup informacijama i usporava razmjenu među tijelima država članica.

Izostanak planiranja unaprijed i koordinacije doveo je do stvaranja niza nacionalnih informacijskih alata, što je uzrokovalo poteškoće u postizanju brze prekogranične interoperabilnosti. Posljedica je veća uporaba papirnatih spisa na nacionalnoj razini. Kako bi riješile taj problem uz istodobnu zaštitu već provedenih ulaganja, države članice istražile su različite pristupe digitalizaciji prekogranične pravosudne suradnje. Ta su nastojanja obično poprimala oblik dobrovoljnih inicijativa država članica, pravnih strukovnih udruženja i Komisije. Iako je ta suradnja rezultirala brojnim djelotvornim alatima (posebno e-CODEX¹⁸), države članice još ne primjenjuju dosljedno ta rješenja.

Kako bi se relevantnim tijelima država članica djelotvorno pružila potpora u borbi protiv prekograničnog kriminala, agencije i tijela EU-a za pravosuđe i unutarnje poslove (PUP) utvrdili su potrebu za jačanjem svojih sposobnosti digitalne suradnje¹⁹. Morali su se suočiti s brojnim izazovima, kao što su nedostatak najsuvremenije digitalne infrastrukture, pouzdanog komunikacijskog kanala i potrebnih aplikacija za razmjenu dokaza među nacionalnim tijelima te između tih tijela i agencija i tijela EU-a. Stoga je ključno da se agencije i tijela kao što su Agencija EU-a za suradnju u kaznenom pravosuđu (Eurojust), Ured europskog javnog tužitelja (EPPO), Europski ured za borbu protiv prijevара (OLAF) i Agencija Europske unije za suradnju tijela za izvršavanje zakonodavstva (Europol) dogovore o zajedničkom pristupu kojim se osigurava neometana i sigurna suradnja s državama članicama, poštujući pritom primjenjivi pravni okvir, posebno u pogledu zaštite osobnih podataka.

Ukratko, ključno je da EU i njegove države članice prevladaju te prepreke kako bi pristup pravosuđu postao jedan od sastavnih dijelova digitalnog desetljeća Europe. To se odnosi na sve dionike u pravosudnom sustavu.

¹⁷ Kao što je digitalizacija poslovnih registara država članica međusobno povezanih sustavom povezivanja poslovnih registara – vidjeti odjeljak 3.4. ove Komunikacije.

¹⁸ Komunikacija u okviru e-pravosuđa s pomoću internetske razmjene podataka.

¹⁹ U okviru studije o digitalnom kaznenom pravosuđu (vidjeti bilješku 29.) informacije su, među ostalima, dostavile sljedeće agencije i tijela za PUP: Eurojust, Europol i EPPO.

3. PAKET INSTRUMENATA ZA DIGITALIZACIJU PRAVOSUĐA

Ovom se Komunikacijom predlaže paket instrumenata za digitalizaciju pravosuđa kako bi se svladali prethodno navedeni izazovi i potaknuo napredak pravosudnog sektora u digitalnom području. Komisija predlaže pristup kojim se uzimaju u obzir različite nacionalne okolnosti i nacionalne nadležnosti država članica te kojim se u potpunosti poštuju načela supsidijarnosti i proporcionalnosti. Istodobno, kako bi se razvilo potpuno djelotvorno područje slobode, sigurnosti i pravde, važno je da sve države članice rade na smanjenju postojećih nejednačenosti u digitalizaciji i fragmentiranosti nacionalnih pravosudnih sustava te iskorištavaju mogućnosti dostupne u okviru relevantnih mehanizama financiranja EU-a.

Alati predloženog paketa instrumenata općenito su kategorizirani kako slijedi:

1. **financijska potpora državama članicama** kako bi se iskoristio potencijal za stvaranje dugoročnog učinka;
2. **zakonodavne inicijative** kako bi se utvrdili zahtjevi za digitalizaciju u cilju promicanja boljeg pristupa pravosuđu i bolje prekogranične suradnje, među ostalim i u području umjetne inteligencije;
3. **informatički alati**, koji se mogu nadograditi u kratkoročnom do srednjoročnom razdoblju i upotrebljavati u svim državama članicama. Važno je da postojeći i novi informatički alati budu u skladu s načelom integrirane interoperabilnosti, dostupni osobama s invaliditetom, usmjereni na korisnika, brzi, sigurni, pouzdani, otporni i utemeljeni na podacima²⁰ te da osiguravaju privatnost, zaštitu podataka i transparentnost;
4. **promicanje nacionalnih instrumenata za koordinaciju i praćenje** kojima bi se omogućili redovito praćenje, koordinacija, evaluacija te razmjena iskustava i primjera najbolje prakse.

Paket instrumenata obuhvaća obvezujuće i neobvezujuće mjere. Čini se da je obvezna digitalizacija potrebna, na primjer, u području postupaka prekogranične pravosudne suradnje kako bi se omogućila djelotvorna i brza prekogranična komunikacija. Drugi alati koji možda nisu obvezujući uključuju mogućnosti za razmjenu informacija i primjera najbolje prakse.

Sve mjere koje se odnose na digitalizaciju pravosuđa moraju se provoditi uz potpuno poštovanje temeljnih prava, kao što su prava na zaštitu osobnih podataka, na pošteno suđenje i na djelotvoran pravni lijek, te načela proporcionalnosti i supsidijarnosti.

Nadalje, u postupku digitalizacije moraju se u potpunosti uzeti u obzir potrebe skupina u nepovoljnom položaju. Digitalne tehnologije postaju sve pristupačnije i lakše dostupne velikoj većini korisnika, neovisno o dobi ili razini obrazovanja te uključujući osobe s invaliditetom. Istodobno se institucijskim, organizacijskim i tehničkim mjerama mora skupinama u nepovoljnom položaju i ranjivim osobama koje možda nemaju potrebna sredstva ili digitalne vještine, kao što su djeca ili starije osobe, osigurati potpun pristup pravosuđu. Žrtve kaznenih djela također bi trebale moći iskoristiti digitalne alate u skladu sa svojim konkretnim potrebama.

²⁰ Korištenje sve dostupnijih podataka, u skladu s Europskom strategijom za podatke opisanom u Komunikaciji Komisije „Europska strategija za podatke” (COM(2020) 66 final).

Mora se jamčiti pravo na pošteno suđenje i na djelotvoran pravni lijek. Konkretno, u kaznenim postupcima u digitalnom okruženju trebalo bi voditi računa o tome da se izbjegne svako zadiranje u prava na obranu, uključujući pravo na pristup odvjetniku i pravo na pristup materijalnim dokazima. Isto tako, u građanskim postupcima mora se osigurati jednakost procesnih sredstava.

3.1. Financijska potpora za države članice

Za razvoj odgovarajućih informacijskih sustava za uporabu u području pravosuđa potrebni su vrijeme i, što je još važnije, resursi. Sveobuhvatnom strategijom za rješavanje pitanja digitalizacije pravosuđa u EU-u stoga treba riješiti pitanje **pristupa financiranju**.

Za digitalizaciju pravosudnih sustava, primjenu postojećih i uvođenje novih digitalnih rješenja potrebna su znatna ulaganja u infrastrukturu, projektiranje, provedbu, održavanje i osposobljavanje²¹. Kako bi se promjene provodile dovoljno brzo, potreban je dvojak pristup:

- financijska potpora državama članicama kako bi pokrenule istinsku digitalnu transformaciju svojih pravosudnih sustava, i
- potpora za provedbu inicijativa na razini EU-a.

Sva dostupna sredstva trebala bi se upotrebljavati za potporu tranziciji na digitalno pravosuđe, uključujući nove instrumente kohezijske politike, nove programe Pravosuđe i Digitalna Europa te Mehanizam za oporavak i otpornost.

Cilj je **Mehanizma za oporavak i otpornost** zapravo pružiti potporu nacionalnim ulaganjima i reformama koje su ključne za održiv oporavak²². Zbog toga je Komisija pri utvrđivanju smjernica za pomoć državama članicama u pripremi i predstavljanju planova za oporavak i otpornost za provedbu Mehanizma za oporavak i otpornost istaknula da je digitalna transformacija pravosudnog sektora jedna od domena za koje se države članice snažno potiče da usmjere reforme i ulaganja²³. Kako bi se ostvarila „Europa spremna za digitalno doba”, može se smatrati da nacionalne inicijative u tom pogledu pridonose ostvarenju cilja od 20 % digitalnih rashoda iz Mehanizma za oporavak i otpornost.

U Komisijinim **prijedlozima u području kohezijske politike za razdoblje 2021.–2027.** prepoznaje se široka potreba za digitalizacijom i jača se povezanost s preporukama za pojedine zemlje u okviru europskog semestra, u kojima je za neke države članice digitalizacija pravosuđa utvrđena kao prioritet od 2016.²⁴ Stoga bi države članice trebale u potpunosti iskoristiti mogućnosti iz novog programskog razdoblja, posebno u okviru Europskog fonda za regionalni razvoj²⁵ i Europskog socijalnog fonda plus.

²¹ Osposobljavanje pravosudnih djelatnika u području digitalnih alata i tehnologija razmatra se u Komunikaciji Komisije „Jamčenje pravde u EU-u – Europska strategija za pravosudnu izobrazbu za razdoblje 2021.–2024.” (COM(2020) 713).

²² Komisija će ih nadzirati kako bi osigurala da se ista ulaganja ne financiraju dva puta. Cilj je Mehanizma za oporavak i otpornost financirati dodatna ulaganja, a ne istiskivati ulaganja koja bi se mogla ostvariti drugim mehanizmima.

²³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/3_en_document_travail_service_part1_v3_hr_0.pdf

²⁴ Hrvatska od 2016., Cipar od 2017., Belgija od 2018. i Grčka 2020.

²⁵ Konkretno, u okviru cilja politike „Pametnija Europa” promicanjem inovativne i pametne gospodarske preobrazbe, posebnog cilja „Iskorištavanje koristi digitalizacije za građane, trgovačka društva i vlade”.

Instrumentom za tehničku potporu²⁶ pružit će se potpora svim državama članicama u provedbi strukturnih reformi, među ostalim u području pravosuđa. Komisija već ima znatno iskustvo u provedbi projekata povezanih s digitalizacijom pravosudnih sustava u nekoliko država članica u okviru postojećeg Programa potpore strukturnim reformama (SRSP).

Prema iskustvu Komisije u području e-uprave digitalna transformacija vid je strukturnih reformi pravosudnih sustava koji bi trebao pozitivno utjecati na same sustave (upravljanje, upravljanje ljudskim resursima, vođenje predmeta itd.). Preduvjet je digitalizacije sustava restrukturiranje tih procesa i oblikovanja sustava koji ih podupiru, uvijek imajući na umu građane i poduzeća. Strukturna reforma digitalne transformacije u kojoj se procesi na visokoj razini ne bi restrukturirali imala bi ograničen učinak.

Kad je riječ o inicijativama digitalizacije s dimenzijom EU-a, potpora bi trebala biti dostupna u okviru novog **programa Pravosuđe i programa Digitalna Europa**. Oba instrumenta potiču digitalizaciju pravosuđa, primjerice podupiranjem uspostave interoperabilnih²⁷ rješenja za učinkovitiju prekograničnu suradnju i povezivanje registara i baza podataka. Programom Digitalna Europa pružit će se i mogućnosti za pokretanje višesektorskih inovativnih tehnoloških inicijativa, posebno onih koje se temelje na umjetnoj inteligenciji i tehnologijama decentraliziranog vođenja evidencije transakcija (lanac blokova).

Predložene mjere	Tko ih provodi?	U kojem roku?
Potpora pružanju novih usluga građanima i poduzećima digitalizacijom pravosudnih sustava i relevantnih javnih usluga u okviru novih instrumenata kohezijske politike	Komisija/države članice	u tijeku, do 2027.
Davanje prednosti uključivanju mjera digitalizacije pravosuđa u nacionalne planove za oporavak i otpornost	države članice	u tijeku, do 2026.
Podnošenje zahtjeva u okviru Instrumenta za tehničku potporu za digitalizaciju pravosudnih sustava	države članice	u tijeku, do 2027.
Ponuda financijske potpore u okviru programa Pravosuđe i Digitalna Europa (2021.–2027.) za inicijative kojima se omogućuje digitalizacija pravosuđa na razini EU-a	Komisija/države članice	u tijeku, do 2027.
Provedba konkretnih projekata za digitalizaciju nacionalnih pravosudnih sustava i relevantnih javnih usluga, npr. izrada elektroničkih registara i baza podataka, sustava vođenja predmeta i sigurnih komunikacijskih kanala te opremanje pravosudnih tijela videokonferencijskim alatima i osiguravanje	države članice	u tijeku, do 2027.

Ulaganja bi trebala biti u skladu s nacionalnim ili regionalnim strategijama pametne specijalizacije i pridonositi pametnoj gospodarskoj preobrazbi.

²⁶ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Instrumenta za tehničku potporu (COM(2020) 409 final).

²⁷ Komisija je najavila da namjerava evaluirati Europski okvir za interoperabilnost (EIF) kako bi ocijenila podršku koju pruža vladama u uspostavi interoperabilnih digitalnih javnih usluga (tj. usluga koje su u potpunosti dostupne na internetu i koje mogu upotrebljavati poduzeća i građani u svim zemljama EU-a). U okviru inicijative predložit će se i nova strategija interoperabilnosti za vlade EU-a. <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12579-Interoperable-digital-public-services-European-Interoperability-Framework-evaluation-strategy>

3.2. Digitalni kanal kao zadana opcija u prekograničnoj pravosudnoj suradnji EU-a

Digitalizacija postupaka prekogranične pravosudne suradnje dosad se uglavnom temeljila na dobrovoljnim inicijativama država članica²⁸. Međutim, taj je pristup dosegnoo svoje očigledne granice. Na primjer²⁹, u području građanskog i trgovačkog prava sedam država članica upotrebljava digitalne komunikacijske alate za sve relevantne pravne instrumente EU-a u komunikaciji s drugim nadležnim tijelima, šest njih upotrebljava te alate u ograničenom kontekstu, a sedam ih uopće ne upotrebljava. Ta fragmentacija rezultira trajnim neučinkovitostima – među ostalim, trajna uporaba papirnatih kanala dovodi do nepotrebnih financijskih troškova i negativnog utjecaja na okoliš. Nadalje, uporaba digitalnih komunikacijskih alata kao takva ne ispunjava potrebe za potpuno digitaliziranim postupcima, za što su potrebni odgovarajući pravni mehanizmi.

Komisija je već predložila novi pristup digitalizaciji u pogledu određenog zakonodavstva EU-a. Komisija je 31. svibnja 2018. predložila izmjene Uredbe o dostavi pismena³⁰ i Uredbe o izvođenju dokaza³¹. Među ostalim, tim se uredbama uspostavlja pravni okvir za komunikaciju među nacionalnim tijelima u kontekstu prekogranične suradnje. Komisijine procjene učinaka³² jasno su pokazale da sadašnja suradnja u papirnatom obliku ima niz nedostataka, što negativno utječe na trošak i djelotvornost sudskih postupaka. Kako bi se osigurala relevantnost postupaka u svijetu koji se sve više digitalizira, predloženim izmjenama predviđa se elektroničko slanje kao standardni kanal za komunikaciju i razmjenu dokumenata³³. EU je u lipnju 2019. donio Direktivu o restrukturiranju i drugoj prilici³⁴, kojom se omogućuje spašavanje održivih poduzeća u poteškoćama te kojom se poštenim pojedincima u stečaju pruža druga prilika. Jedan je od njezinih ciljeva postupno digitalizirati postupke u slučaju nesolventnosti, što će pomoći u smanjenju njihovih troškova i trajanja.

Na temelju tog iskustva, kako je najavljeno u njezinu Programu rada za 2021.³⁵, Komisija će otići jedan korak dalje i predložiti zakonodavni akt o daljnjoj digitalizaciji postupaka pravosudne suradnje u građanskim, trgovačkim i kaznenim stvarima. Takvim bi se prijedlogom moglo:

²⁸ Trenutačno samo nekoliko država članica sudjeluje u pilot-projektu digitalne razmjene europskih platnih naloga.

²⁹ Vidjeti priloženi radni dokument službi.

³⁰ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima („dostava pismena”) (COM(2018) 379 final).

³¹ Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 1206/2001 od 28. svibnja 2001. o suradnji između sudova država članica u izvođenju dokaza u građanskim ili trgovačkim stvarima (COM(2018) 378 final).

³² SWD(2018) 285 final.

³³ Uredbe su donesene krajem studenoga 2020.

³⁴ Direktiva (EU) 2019/1023 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o okvirima za preventivno restrukturiranje, otpustu duga i zabranama te o mjerama za povećanje učinkovitosti postupaka koji se odnose na restrukturiranje, nesolventnost i otpust duga i o izmjeni Direktive (EU) 2017/1132 (Direktiva o restrukturiranju i nesolventnosti) (SL L 172, 26.6.2019., str. 18.).

³⁵ https://ec.europa.eu/info/publications/2021-commission-work-programme-key-documents_hr

- zahtijevati od država članica da automatski upotrebljavaju **digitalne kanale** za prekograničnu komunikaciju i razmjenu podataka među nadležnim nacionalnim tijelima,
- zahtijevati od država članica da prihvate **elektroničku komunikaciju** za prekogranične postupke u koje su uključeni građani i poduzeća, a da se pritom ne isključuje mogućnost uporabe papirnih spisa,
- zajamčiti da se upućuje na rješenja i načela utvrđena u Uredbi eIDAS³⁶ te da se ona primjenjuju, a posebno:
 - načelo prema kojem se **elektroničkom dokumentu ne smiju uskratiti pravni učinak i dopuštenost kao dokazu u sudskim postupcima** samo zbog toga što je u elektroničkom obliku;
 - **elektronička identifikacija**³⁷ i **potpisi/pečati** trebali bi postati prihvatljivi za digitalni prijenos sudskih dokumenata te je potrebno usuglasiti odgovarajuće razine njihova osiguranja,
- osigurati osnovu za **obradu osobnih podataka** u smislu Opće uredbe o zaštiti podataka³⁸ i primjenjivih propisa Unije o zaštiti podataka te utvrditi odgovornosti različitih voditelja obrade i izvršitelja obrade,
- osigurati da sve elektroničke pristupne točke uspostavljene kako bi ih upotrebljavala šira javnost budu **prilagođene osobama s invaliditetom**³⁹,
- kako bi se osigurala interoperabilnost nacionalnih informacijskih sustava i mogućnost njihove međusobne komunikacije, utvrditi široku **arhitekturu temeljnog informacijskog sustava** za digitalnu komunikaciju.

Postupak digitalizacije pravosudne suradnje EU-a sasvim bi sigurno podrazumijevao nezanemarive troškove. U tom bi pogledu države članice trebale moći iskoristiti financijsku potporu EU-a. Generička informacijska rješenja razvijena na razini EU-a, koja će upotrebljavati sve države članice, mogla bi biti glavna mjera za smanjenje troškova.

Predložene mjere	Tko ih provodi?	U kojem roku?
Zakonodavni prijedlog o digitalizaciji prekogranične pravosudne suradnje (vidjeti program rada Komisije za 2021.)	Komisija	četvrto tromjesečje 2021.

³⁶ Uredba (EU) br. 910/2014 Europskog parlamenta i Vijeća o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektroničke transakcije na unutarnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ (SL L 257, 28.8.2014., str. 73.).

³⁷ Digitalni identitet ključan je čimbenik jedinstvenog tržišta i ključan pokretač digitalne transformacije javne uprave. Na temelju političkog mandata koji je dobila od Europskog vijeća Komisija će predložiti reviziju Uredbe eIDAS kako bi se Europljanima omogućilo da iskoriste univerzalno prihvaćen europski digitalni identitet, koji se može koristiti u svim postupcima na internetu, bilo javnim ili privatnim, za koje je potrebna uporaba elektroničke identifikacije i autentifikacije na internetu. Ta su razvojna kretanja relevantna i važna i za područje pravosuđa te bi ih trebalo uzeti u obzir.

³⁸ Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (Tekst značajan za EGP).

³⁹ U skladu sa zahtjevima za pristupačnost elektroničkih komunikacijskih usluga utvrđenima u Direktivi (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o zahtjevima za pristupačnost proizvoda i usluga (SL L 151, 7.6.2019., str. 70.–115.).

3.3. Umjetna inteligencija

Studija Komisije⁴⁰ pokazala je da se stopa uvođenja novih tehnologija, kao što je umjetna inteligencija, razlikuje među državama članicama i unutar njih, ali njihova je primjena općenito svugdje slaba. Uporaba aplikacija umjetne inteligencije može imati brojne koristi, kao što su novi i vrlo učinkoviti načini uporabe informacija, te može poboljšati pristup pravosuđu, među ostalim smanjenjem trajanja sudskih postupaka. Istodobno potencijal netransparentnosti ili pristranosti ugrađen u određene aplikacije umjetne inteligencije može dovesti i do rizika i izazova u smislu poštovanja i djelotvorne provedbe temeljnih prava, posebno prava na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje⁴¹.

Kako bi iskoristila mogućnosti koje nude tehnologije umjetne inteligencije, a istodobno smanjila povezane rizike, Komisija je u okviru daljnjeg postupanja povezanog s Bijelom knjigom o umjetnoj inteligenciji iz veljače 2020. pokrenula javno savjetovanje i dobila mišljenja raznih dionika o uporabi aplikacija umjetne inteligencije u području pravosuđa kao mogućem visokorizičnom slučaju uporabe, pogotovo ako se upotrebljavaju u sklopu postupaka donošenja odluka s važnim učinkom na prava osoba⁴². Predloženim zahtjevima iz Bijele knjige o povećanoj transparentnosti, ljudskom nadzoru, točnosti i stabilnosti tih sustava nastoji se olakšati njihova korisna uporaba te istodobno osigurati poštovanje temeljnih prava (uključujući nediskriminaciju na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije) te poštovanje vladavine prava i načela pravičnog postupka. Uporaba alata umjetne inteligencije može služiti kao potpora, ali ne smije utjecati na ovlast sudaca za donošenje odluka ili na neovisnost pravosuđa.

Nedavno istraživanje Komisije⁴³ pokazalo je da pravosudna tijela sve više primjenjuju aplikacije koje se temelje na umjetnoj inteligenciji. Od posebnog su interesa u području pravosuđa anonimizacija sudskih odluka, pretvaranje govora u tekst i transkripcija, strojno prevođenje, *chatboti* kojima se podupire pristup pravosuđu i robotska automatizacija procesa⁴⁴.

Kao i u drugim sektorima, uporaba aplikacija umjetne inteligencije u pravosudnom sektoru mogla bi biti vrlo korisna. Boljom koordinacijom na razini EU-a moglo bi se izbjeći udvostručavanje nacionalnog djelovanja i stvoriti znatne sinergije. Mogla bi se osigurati i interoperabilnost te bi se u konačnici dobre pilot-projekte moglo razviti u rješenja na razini EU-a. Mnoga rješenja umjetne inteligencije koja se trenutačno upotrebljavaju temelje se na tehnologijama strojnog učenja, za što je potrebno „obučiti” sustav s pomoću relevantnih

⁴⁰ Studija o uporabi inovativnih tehnologija u području pravosuđa;

<https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-hr>

⁴¹ Ta su pitanja predstavljena u Europskoj etičkoj povelji Vijeća Europe o uporabi umjetne inteligencije u pravosudnim sustavima. Povelja sadržava i smjernice o svladavanju izazova i uporabi tehnologija umjetne inteligencije na način kojim se poštuju prava svih uključenih strana. <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment>

⁴² Bijela knjiga o umjetnoj inteligenciji – Europski pristup izvrsnosti i izgradnji povjerenja, 19.2.2020., COM(2020) 65 final.

⁴³ Kako je dodatno prikazano u radnom dokumentu službi priloženom ovoj Komunikaciji i Studiji o uporabi inovativnih tehnologija u području pravosuđa;

<https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-hr>

⁴⁴ Automatizacija postupaka kao što su organizacija, planiranje i upravljanje objektima, određivanje prioriteta, kategorizacija i raspodjela dokumenata i zadataka uporabom robotskog programa.

podataka. Stoga bi trebalo istražiti i nastaviti povećavati dostupnost javnih skupova podataka koje je pravosuđe izradilo⁴⁵ za ponovnu uporabu, među ostalim, s različitim rješenjima umjetne inteligencije, uz potpuno poštovanje pravila o zaštiti osobnih podataka, kako je utvrđeno u Komunikaciji „Europska strategija za podatke”⁴⁶.

Iako su prednosti uvođenja aplikacija temeljenih na umjetnoj inteligenciji u pravosudni sustav jasne, postoje i znatni rizici povezani s njihovom uporabom za automatizirano donošenje odluka i „prognostički rad policije”/„prediktivno pravosuđe”. Komisija smatra da određene uporabe aplikacija umjetne inteligencije u pravosudnom sektoru predstavljaju posebne rizike za temeljna prava. Isto su mišljenje iznijeli dionici kao što su europske i nacionalne odvjetničke komore, pravni stručnjaci, članovi akademske zajednice i organizacije civilnog društva u svojim odgovorima na otvoreno javno savjetovanje o Bijeloj knjizi o umjetnoj inteligenciji (veljača–lipanj 2020.)⁴⁷. U okviru daljnjeg postupanja povezanog s Bijelom knjigom Komisija radi na općem okviru za uklanjanje rizika povezanih s tehnologijama umjetne inteligencije, uključujući osobito visokorizične aplikacije umjetne inteligencije. Kad je riječ o visokorizičnim aplikacijama, potrebno je razmotriti moguće pristranosti. U tu svrhu Komisija razmatra zahtjeve u pogledu mogućeg testiranja aplikacija i potrebu za izradom relevantne dokumentacije o njihovim svrhama i funkcionalnostima.

Ako se upotrebljava strojno učenje, rizici od pristranih ishoda i moguće diskriminacije žena i određenih skupina, kao što su pripadnici etničkih ili rasnih manjina, visoki su i moraju se smanjiti. Stoga bi posebnu pozornost trebalo posvetiti kvaliteti korištenih podataka za učenje⁴⁸, uključujući njihovu reprezentativnost i relevantnost u odnosu na svrhu i kontekst planirane aplikacije te način na koji se ti sustavi oblikuju i razvijaju kako bi se osiguralo da se mogu upotrebljavati uz potpuno poštovanje temeljnih prava. Netransparentnost određenih aplikacija umjetne inteligencije može biti problematična u pogledu potrebe za opravdanjem odluka, jednakosti procesnih sredstava za stranke u sudskim postupcima i drugih načela. Potrebne su odgovarajuće zaštitne mjere kako bi se zajamčila zaštita temeljnih prava, uključujući jednako postupanje i zaštitu podataka, te kako bi se osigurao odgovoran antropocentričan razvoj alata umjetne inteligencije te njihova uporaba ako je u načelu primjerena.

Međutim, konačno donošenje odluka mora ostati aktivnost i odluka koju donosi čovjek. Samo sudac može jamčiti stvarno poštovanje temeljnih prava, odvagnuti sukobljene interese i uzeti u obzir stalne promjene u društvu u analizi predmeta. Istodobno je važno da presude donose suci koji u potpunosti razumiju aplikacije umjetne inteligencije i koji uzimaju u obzir sve u njima sadržane informacije koje bi mogli upotrijebiti u svojem radu kako bi mogli obrazložiti svoje odluke. Uporaba aplikacija umjetne inteligencije ne smije sprečavati javno tijelo da obrazloži svoje odluke. Stoga je važno da suci i tužitelji budu osposobljeni za uporabu aplikacija umjetne inteligencije⁴⁹.

Iako će se ta pitanja dodatno analizirati, već se mogu predložiti određene ciljane mjere.

⁴⁵ U kontekstu provedbe Direktive (EU) 2019/1024 o otvorenim podacima i ponovnoj uporabi informacija javnog sektora (SL L 172, 26.6.2019., str. 56.).

⁴⁶ COM(2020) 66 final.

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12270-White-Paper-on-Artificial-Intelligence-a-European-Approach/public-consultation>

⁴⁸ Kvaliteta podataka za učenje znači da bi podaci trebali biti relevantni, točni i reprezentativni u odnosu na svrhu i kontekst planirane aplikacije.

⁴⁹ COM(2020) 713.

Predložene mjere	Tko ih provodi?	U kojem roku?
Razmjena primjera najbolje prakse i iskustava u uporabi inovativnih tehnologija u pravosuđu u državama članicama i institucijama EU-a, agencijama i tijelima za PUP te pravnim strukovnim organizacijama; u tu svrhu Komisija će organizirati tromjesečne stručne internetske seminare po temama	Komisija/države članice/agencije za PUP	prvo tromjesečje 2021. i dalje
Analiza mogućnosti povećanja dostupnosti relevantnih strojno čitljivih podataka koje je izradilo pravosuđe kako bi se uspostavila pouzdana rješenja u području umjetne inteligencije za strojno učenje za zainteresirane dionike, kao što su pravosudna tijela i pravni stručnjaci, uključujući privatni sektor	Komisija/države članice	2021. i dalje

3.4. Bolji informatički alati za pristup informacijama međusobnim povezivanjem registara

Kako bi ostvarili svoja prava i imali potpuni pristup pravosuđu, pojedincima je potreban pristup informacijama. Već se mogu koristiti alatima za javno informiranje kao što su EUR-Lex⁵⁰, koji omogućuje pristup pravnim informacijama, i europski portal e-pravosuđe⁵¹, koji omogućuje pristup informacijama o pravosuđu, no potrebni su im bolji i učinkovitiji načini pristupa osobnim informacijama i dokumentima. U tom je kontekstu važno osigurati i pristupačnost osobama s invaliditetom. Poduzećima su potrebni digitalni alati za pristup informacijama, interakciju s nacionalnim tijelima i djelotvoran pristup pravosuđu. Digitalni pristup pravosuđu može olakšati poslovanje, smanjiti troškove i regulatorno opterećenje te poboljšati pristup jedinstvenom tržištu za sva poduzeća, posebno mala i srednja poduzeća. Pravni stručnjaci moraju moći pružiti najbolju moguću potporu svojim klijentima, posebno sigurnom i učinkovitom komunikacijom sa sudovima i dostavom dokumenata. Važno je da nacionalna i europska tijela imaju odgovarajuće alate za sigurnu prekograničnu komunikaciju i razmjenu dokaza i dokumenata. Agencijama EU-a za pravosuđe i unutarnje poslove potrebna su učinkovita sredstva za potporu nacionalnim tijelima i djelotvornu međusobnu suradnju.

Uz svoj rad na e-upravi⁵² Komisija i države članice u proteklom su desetljeću pokrenule niz inicijativa koje su ostvarile pozitivne rezultate u pogledu digitalizacije pravosuđa⁵³. Građani, javna tijela i poduzeća već imaju koristi od digitalnih alata kojima se poboljšava

⁵⁰ <https://eur-lex.europa.eu/>

⁵¹ <https://e-justice.europa.eu/>

⁵² Iako se e-uprava bavi cjelokupnim postupkom digitalne transformacije javnih uprava, potreban je sektorski naglasak. E-pravosuđe je usmjereno na digitalizaciju pravosudnih sustava, interakcije između pravosudnih i drugih nadležnih tijela te na one javne službe koje su važne za sudske postupke. Više informacija o radu Komisije u području e-uprave dostupno je ovdje: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/egovernment_hr
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/egovernment-action-plan>

⁵³ Nastavlja se na provedbu nekoliko uzastopnih strategija i akcijskih planova (aktualno Strategija za e-pravosuđe 2019.–2023. (Vijeće, 2019/C 96/04) i Akcijski plan za europsko e-pravosuđe 2019.–2023. (2019/C 96/05)).

transparentnost, olakšava pristup dokazima u kaznenom postupku te smanjuju kašnjenja i nepotrebni administrativni troškovi. Na primjer, portal e-pravosuđe glavni je izvor pravnih i praktičnih informacija u domeni pravosuđa u EU-u za širu javnost. Njime se omogućuje i pristup međusobno povezanim registrima, među ostalim sustavom povezivanja poslovnih registara (BRIS)⁵⁴, koji objedinjuje poslovne registre država članica i država EGP-a, omogućuje javni pristup informacijama o više od 20 milijuna društava s ograničenom odgovornošću diljem Europe i omogućuje poslovnim registrima razmjenu informacija o prekograničnim predmetima.

Od repozitorija sudske prakse do informacija o trgovačkim društvima, države članice već vode brojne registre i baze podataka koji sadržavaju informacije od javnog ili posebnog interesa. Oni pomažu pojedincima i poduzećima te su često ključni za rad pravnih stručnjaka. Mnogi takvi registri već su postavljeni na internet, a u nekim slučajevima već jesu međusobno povezani ili je u tijeku njihovo međusobno povezivanje na razini EU-a.

Od travnja 2012.⁵⁵ države članice podatke iz kaznene evidencije razmjenjuju uporabom referentnog implementacijskog računalnog programa koji je Komisija stavila na raspolaganje⁵⁶. Taj je pristup osnažen u travnju 2019. donošenjem Uredbe⁵⁷ o uspostavi centraliziranog sustava za utvrđivanje država članica koje imaju podatke o osuđujućim presudama protiv državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva (sustav ECRIS-TCN)⁵⁸. Slično tome, razmjena informacija među tijelima i pristup višejezičnim informacijama olakšani su zahvaljujući sustavu povezivanja poslovnih registara (BRIS), koji omogućuje pristup više od 20 milijuna društava s ograničenom odgovornošću u EU-u, i sustavu povezivanja registara nesolventnosti (IRI)⁵⁹. Direktivama (EU) 2019/1151⁶⁰ i 2019/2121⁶¹ uvode se novi zahtjevi u pogledu digitalizacije poslovnih registara i pružanja informacija među poslovnim registrima i javnosti putem BRIS-a⁶². Pilot-projekt povezivanja zemljišnih

⁵⁴ Osnovan Direktivom 2012/17/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2012. o izmjeni Direktive Vijeća 89/666/EEZ te direktiva 2005/56/EZ i 2009/101/EZ Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s povezivanjem središnjih registara, trgovačkih registara i registara trgovačkih društava (SL L 156, 16.6.2012., str. 1.), sada kodificiranom Direktivom (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o određenim aspektima prava društava (SL L 169, 30.6.2017., str. 46.).

⁵⁵ Na temelju Okvirne odluke Vijeća 2009/315/PUP (SL L 93, 7.4.2009., str. 23.) i Odluke Vijeća 2009/316/PUP (SL L 93, 7.4.2009., str. 33.).

⁵⁶ Uskoro će biti doneseno drugo izvješće o provedbi ECRIS-a.

⁵⁷ Uredba (EU) 2019/816 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o uspostavi centraliziranog sustava za utvrđivanje država članica koje imaju podatke o osuđujućim presudama protiv državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva (sustav ECRIS-TCN) za dopunu Europskog informacijskog sustava kaznene evidencije te o izmjeni Uredbe (EU) 2018/1726 (SL L 135, 22.5.2019., str. 1.).

⁵⁸ Sustav ECRIS-TCN sada razvija agencija eu-LISA.

⁵⁹ Uredba (EU) 2015/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o postupku u slučaju nesolventnosti (SL L 141, 5.6.2015., str. 19.–72.).

⁶⁰ Direktiva (EU) 2019/1151 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o izmjeni Direktive (EU) 2017/1132 u pogledu upotrebe digitalnih alata i postupaka u pravu društava (SL L 186, 11.7.2019., str. 80.–104.).

⁶¹ Direktiva (EU) 2019/2121 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. studenoga 2019. o izmjeni Direktive (EU) 2017/1132 u pogledu prekograničnih preoblikovanja, spajanja i podjela (SL L 321, 12.12.2019., str. 1.–44.).

⁶² Direktivom (EU) 2019/1151 omogućuje se i unapređuje uporaba digitalnih alata i postupaka na jedinstvenom tržištu. Tom se direktivom omogućuje osnivanje trgovačkog društva i upis podružnice u registar u potpunosti putem interneta te podnošenje dokumenata trgovačkih društava koji su obavezni u poslovnim registrima u potpunosti putem interneta. Direktivom se sustavu povezivanja poslovnih registara (BRIS) osiguravaju nove funkcije, uključujući nove razmjene informacija među poslovnim registrima EU-a: i. o direktorima koji su diskvalificirani, ii. o prekograničnim podružnicama i o promjenama informacija o trgovačkim društvima, iii. nove skupove podataka o trgovačkim društvima koji su besplatno dostupni putem

knjiga (LRI) provodi mali broj država članica, no trebao bi se proširiti na razinu EU-a da bi se iskoristio njegov puni potencijal. Direktivom (EU) 2015/849⁶³ od država članica zahtijeva se da međusobno povežu svoje nacionalne registre stvarnog vlasništva. Sustav povezivanja registara stvarnog vlasništva (BORIS) bit će središnji servis za pretraživanje svih povezanih informacija. Time će se povećati transparentnost stvarnog vlasništva u cilju boljeg sprečavanja uporabe financijskog sustava u svrhe pranja novca ili financiranja terorizma.

Pristup sudskoj praksi nacionalnih sudova u strojno čitljivom obliku jedan je od preduvjeta za, među ostalim, veću transparentnost, ujednačenu primjenu prava EU-a i izgradnju interoperabilnih informacijskih sustava. Europski identifikator sudske prakse (ECLI)⁶⁴, jedinstveni identifikator koji se koristi istim prepoznatljivim formatom za sve države članice i sudove EU-a, razvijen je kako bi se olakšalo točno navođenje sudskih presuda. Komisija će razmotriti načine promicanja uporabe ECLI-ja te ga, po mogućnosti, učiniti obveznim.

Prioritet državama članicama trebala bi biti uspostava elektroničkih registara i baza podataka. Elektroničke baze podataka lako se pregledavaju, korisnicima smanjuju vrijeme i troškove te su otporne na krize kao što je COVID-19. Digitalizacija baza podataka i registara preduvjet je za njihovo međusobno povezivanje na razini EU-a u korist prekograničnih korisnika i za potporu jedinstvenom tržištu. Uredbom o jedinstvenom digitalnom pristupniku⁶⁵ zahtijeva se potpuna digitalizacija korisničkog sučelja određenih ključnih životnih događaja i postupaka za prekogranične korisnike. Međusobnim povezivanjem smanjuje se i rizik od prijevare tako što se olakšava istodobno ciljano istraživanje u različitim zemljama.

Digitalizacija registara i baza podataka ujedno je jedan od ključnih čimbenika za postizanje usklađenosti s načelom „samo jednom” i uspostavu zajedničkih europskih podatkovnih prostora u pravosuđu u skladu s Komunikacijom „Europska strategija za podatke”.

Nadalje, kad god je to moguće, države članice trebale bi se koristiti videokonferencijama. Uporabom videokonferencija u sudskim postupcima, ako je to dopušteno zakonom, uvelike se smanjuje potreba za zahtjevnim i skupim putovanjima te se može olakšati postupak. Iako se na nacionalnoj razini već znatno upotrebljavaju videokonferencije, u Akcijskom planu za e-pravosuđe 2019.–2023.⁶⁶ kao prioritet se navodi uporaba videokonferencija u prekograničnim postupcima. Međutim, to će uključivati razvoj nacionalnih sustava uz koordinaciju na razini EU-a kako bi se osigurali uzajamno povjerenje, interoperabilnost i sigurnost. Stoga bi države članice trebale redovito razmjenjivati informacije o tekućim aktivnostima u tom području i primjere najbolje prakse. Uporabom videokonferencija ne bi trebalo kršiti pravo na pošteno suđenje ni prava na obranu, kao što su pravo sudjelovanja na

sučelja za pretraživanje na portalu e-pravosuđe. Direktivom (EU) 2019/2121 dodatno se poboljšava BRIS novom razmjenom informacija među poslovnim registrima EU-a i novim javnim informacijama o prekograničnim preoblikovanjima, spajanjima i podjelama.

⁶³ Direktiva (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ (SL L 141, 5.6.2015., str. 73.–117.).

⁶⁴ Zaključci Vijeća o europskom identifikatoru sudske prakse (ECLI) i najmanjem skupu ujednačenih metapodataka za sudsku praksu (SL C 360, 24.10.2019., str. 1.).

⁶⁵ Uredba (EU) 2018/1724 Europskog parlamenta i Vijeća od 2. listopada 2018. o uspostavi jedinstvenog digitalnog pristupnika za pristup informacijama, postupcima, uslugama podrške i rješavanja problema te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012 (SL L 295, 21.11.2018., str. 1.–38.).

⁶⁶ Akcijski plan za europsko e-pravosuđe 2019.–2023. (SL C 96, 13.3.2019., str. 9.).

suđenju, pravo na povjerljivu komunikaciju s odvjetnikom, pravo postavljanja pitanja svjedocima i pravo osporavanja dokaza.

Predložene mjere	Tko ih provodi?	U kojem roku?
Potpuno sudjelovanje država članica u sustavu međusobne povezanosti registara nesolventnosti u skladu s Uredbom (EU) 2015/848	države članice	30. lipnja 2021.
Nadogradnja BRIS-a kako bi se podržale nove funkcionalnosti propisane Direktivom (EU) 2019/1151	Komisija/države članice	Prvi skup promjena: 1. kolovoza 2021. Drugi skup promjena: 1. kolovoza 2023.
Nadogradnja BRIS-a kako bi se podržale nove funkcionalnosti propisane Direktivom (EU) 2019/2121	Komisija/države članice	31. siječnja 2023.
Potpuno sudjelovanje država članica u međusobnom povezivanju zemljišnih knjiga	Komisija/države članice	2024.
Poticanje država članica da razviju mogućnosti za videokonferencije u skladu s nacionalnim pravom u bliskoj međusobnoj koordinaciji i, ako je to moguće, da za to iskoriste financijska sredstva EU-a	države članice	prvo tromjesečje 2021. i dalje

3.5. Informatički alati za sigurnu prekograničnu suradnju u građanskim, trgovačkim i kaznenim stvarima

Uspostava e-CODEX-a kao zlatnog standarda za sigurnu digitalnu komunikaciju u prekograničnim sudskim postupcima

e-CODEX je glavni alat za uspostavu interoperabilne, sigurne i decentralizirane komunikacijske mreže među nacionalnim informacijskim sustavima u prekograničnim građanskim i kaznenim postupcima⁶⁷. Riječ je o softverskom paketu kojim se omogućuje povezivanje nacionalnih sustava, čime se korisnicima, kao što su pravosudna tijela, pravni stručnjaci i građani, omogućuje brzo i sigurno slanje i primanje dokumenata, pravnih obrazaca, dokaza i drugih informacija. e-CODEX se već upotrebljava u sustavu digitalne razmjene e-dokaza (eEDES) i određenim pilot-projektima⁶⁸. Namijenjen je i da bude temelj za decentralizirani informacijski sustav koji će se uspostaviti u kontekstu nove Uredbe o dostavi pismena i Uredbe o izvođenju dokaza.

⁶⁷ e-CODEX se dosad razvijao i održavao uz financijsku podršku EU-a.

⁶⁸ eEDES (za razmjenu europskih istražnih naloga i zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć u kaznenim postupcima); dobrovoljna digitalna razmjena zahtjeva u okviru postupka za europski platni nalog i postupka za sporove male vrijednosti; iSupport (elektronički sustav vođenja predmeta i siguran komunikacijski sustav za prekograničnu naplatu obveza uzdržavanja).

e-CODEX-om sada upravlja konzorcij država članica i drugih organizacija⁶⁹. Kako bi se osigurala njegova dugoročna održivost, Komisija je donijela prijedlog⁷⁰ da se njegov daljnji razvoj i održavanje povjere Agenciji EU-a za operativno upravljanje opsežnim informacijskim sustavima u području slobode, sigurnosti i pravde (eu-LISA)⁷¹. Važno je da ti zakonodavni akti budu na snazi do 1. srpnja 2023., kada se predviđa da će agencija eu-LISA preuzeti e-CODEX, pa će Komisija stoga blisko surađivati sa suzakonodavcima na daljnjem postupanju povezanom s njezinim prijedlogom. Usto, predstojećom strategijom EU-a za kibersigurnost osigurat će se međusektorski okvir popraćen zakonodavnim prijedlozima za daljnje poboljšanje sigurnosti mrežnih i informacijskih sustava.

Proširenje područja primjene eEDES-a

Sustav digitalne razmjene e-dokaza (eEDES) informatički je alat kojim tijela država članica mogu sigurno razmjenjivati europske istražne naloge, zahtjeve za uzajamnu pravnu pomoć i povezane dokaze u digitalnom formatu. Trenutačno tijela šalju zahtjeve i primaju dokaze (sporim) poštanskim ili elektroničkim sredstava kojima se ne osigurava uvijek potrebna razina sigurnosti. U tom kontekstu i zbog sve veće potrebe da se e-dokazi brzo osiguraju u prekograničnim kaznenim istragama države članice pozvale su na stvaranje sigurne platforme⁷². eEDES je oblikovan tako da izravno poboljša učinkovitost i brzinu postojećih postupaka suradnje, uz istodobno osiguravanje sigurnosti razmjena i omogućavanje provjere autentičnosti i cjelovitosti poslanih dokumenata. Oblikovan je i tako da bude interoperabilan s nacionalnim sustavima vođenja predmeta. Sve države članice trebale bi se brzo povezati s eEDES-om kako bi se stvorila istinska dodana vrijednost EU-a.

Potrebno je dodatno razviti eEDES. Posebno bi ga trebalo proširiti kako bi se omogućila sigurna komunikacija između nadležnih tijela i relevantnih pružatelja usluga u okviru nove Uredbe o e-dokazima⁷³, kada bude donesena, te između tijela država članica i relevantnih agencija za PUP. U budućnosti bi se tehničke komponente razvijene za eEDES mogle razviti u ponovno upotrebljive alate za digitalizaciju prekograničnih građanskopravnih, trgovačkopravnih i kaznenopravnih akata EU-a. U tom će se pogledu buduće područje primjene eEDES-a utvrditi u zakonodavnom prijedlogu o digitalizaciji postupaka pravosudne suradnje.

Predložene mjere	Tko ih provodi?	U kojem roku?
Potpora državama članicama razvojem i proširenjem zajedničkih alata za	Komisija	2024.

⁶⁹ Austrija, Belgija, Češka, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Irska, Italija, Jersey, Latvija, Litva, Mađarska, Malta, Nizozemska, Njemačka, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunjska, Španjolska, Turska i Ujedinjena Kraljevina; Vijeće odvjetničkih komora Europe i Vijeće javnih bilježnika Europske unije

⁷⁰ Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o računalnom sustavu za komunikaciju u prekograničnim građanskim i kaznenim postupcima (sustav e-CODEX) i izmjeni Uredbe (EU) 2018/1726 (COM(2020) 712).

⁷¹ Uredba (EU) 2018/1726 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. studenoga 2018. o Agenciji Europske unije za operativno upravljanje opsežnim informacijskim sustavima u području slobode, sigurnosti i pravde (eu-LISA) te izmjeni Uredbe (EZ) br. 1987/2006 i Odluke Vijeća 2007/533/PUP i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1077/2011 (SL L 295, 21.11.2018., str. 99.–137.).

⁷² Zaključci Vijeća o unapređenju kaznenog pravosuđa u kiberprostoru (9. lipnja 2016.); <https://www.consilium.europa.eu/media/24300/cyberspace-en.pdf>

⁷³ Europska komisija predložila je Uredbu o e-dokazima u travnju 2018. (COM(2018) 225 final 2018/0108 (COD)). Vijeće je na sastanku Vijeća za PUP 7. prosinca 2018. dogovorilo opći pristup Uredbi. Prijedlog uredbe uključen je u popis prioriteta prijedloga u postupku donošenja iz programa rada Komisije za 2021.

digitalizaciju prekogranične suradnje u građanskim, trgovačkim i kaznenim stvarima (na temelju rada na eEDES-u)		
---	--	--

3.6. Digitalno kazneno pravosuđe

Modernizacija digitalnih alata za pravosudnu suradnju i razmjenu informacija u kaznenim istragama i postupcima u cijelom EU-u ključna je uzmu li se u obzir sve veće sigurnosne prijetnje i brzina tehnoloških promjena. Agencije i tijela za PUP, kao što su EPPO, Eurojust i Europol, moraju biti primjereno opremljeni kako bi ispunili svoju misiju, surađivali međusobno i s tijelima država članica te osigurali koordinaciju u kaznenim stvarima.

Sljedeće su mjere utvrđene kao najhitnije u području kaznenog prava:

- postoji širok konsenzus⁷⁴ o potrebi za modernizacijom **Eurojustova sustava vođenja predmeta (CMS)**. To će morati biti financijski održivo. Komisija će nastojati poduprijeti Eurojust u tom radu, među ostalim programom Digitalna Europa⁷⁵,
- **veze „podudaranje/nema podudaranja”**⁷⁶ među Eurojustovim, Europolovim i EPPO-ovim CMS-ovima osigurat će da su u svakom trenutku te organizacije svjesne svih veza između istraga ili kaznenih progona na kojima rade, u skladu sa svojim zasebnim mandatima. Ta međusobna povezanost, koja će tim organizacijama omogućiti da vide postoji li „podudaranje” između informacija koje one posjeduju i informacija drugih agencija i tijela EU-a, već je predviđena u većini pravnih akata kojima su osnovane te organizacije; ključno je sada osigurati da ta međusobna povezanost funkcionira kako je predviđeno zakonodavstvom. Usto za sada ne postoje odredbe o vezama „podudaranje/nema podudaranja” između EPPO-a i Europola. Pravni okvir Europola stoga bi trebalo na odgovarajući način izmijeniti. Komisija će to razmotriti u okviru svojeg prijedloga za proširenje mandata Europola, koji će biti predstavljen u prosincu 2020.

Potrebno je poboljšati Odluku Vijeća o razmjeni informacija i suradnji u vezi s **kaznenim djelima terorizma**⁷⁷ i **Eurojustov registar za borbu protiv terorizma**. Odluka Vijeća jedan je od rijetkih instrumenata kojima se od država članica zahtijeva da s Europolom i Eurojustom razmjenjuju informacije o svojim predmetima u području borbe protiv terorizma te je kao takva kamen temeljac rada tih agencija u pružanju pomoći državama članicama u borbi protiv terorizma. Kako bi se maksimalno povećale koristi, svi dionici moraju se dogovoriti o tome koje je informacije potrebno pružiti i u kojoj fazi postupka. Istodobno se

⁷⁴ Nakon rasprava o konceptu „digitalnog kaznenog pravosuđa” na sastanku Vijeća za PUP u prosincu 2018. Komisija je započela rad na studiji u bliskoj suradnji s Eurojustom. U njezinu kasnijem izvješću (14. rujna 2020.) predstavljen je sveobuhvatan skup izazova koji su posebno izraženi za kaznenopravne sustave. U skladu sa zaključcima Komisija predlaže konkretne mjere navedene u nastavku.

⁷⁵ COM(2018) 434 final.

⁷⁶ Pristup „podudaranje/nema podudaranja” minimalan je pristup podacima, kojim se otkrivaju ograničena količina znanja i osobnih podataka. Strani podnositeljici zahtjeva omogućuje da provjeri postoje li relevantne informacije o fizičkoj osobi, drugom subjektu ili predmetu u informacijskim sustavima druge strane, a da druga strana ne mora objaviti više pojedinosti od odgovora „da, podudaranje podataka postoji” ili „ne, nema podudaranja u našoj evidenciji”.

⁷⁷ Odluka Vijeća 2005/671/PUP od 20. rujna 2005. o razmjeni informacija i suradnji u vezi s kaznenim djelima terorizma (SL L 253, 29.9.2005., str. 22.).

mora osigurati zaštita i sigurnost podataka u skladu s Direktivom o izvršavanju zakonodavstva⁷⁸ te sigurno uključivanje Eurojustova registra za borbu protiv terorizma u pravni i tehnički okvir. U tom će kontekstu Komisija predstaviti zakonodavni prijedlog o razmjenama informacija o predmetima u području digitalnog prekograničnog terorizma i utvrditi moguća daljnja poboljšanja Eurojustova okvira za obradu podataka.

Osnivanje zajedničkog istražnog tima općenito je prepoznato kao jedan od najučinkovitijih koraka u provedbi prekogranične istrage. Zajednički istražni timovi okupljaju istražitelje i tužitelje iz država članica i trećih zemalja, uz potporu Europolu i Eurojusta prema potrebi. Njihova učinkovitost mogla bi se dodatno poboljšati posebnim informatičkim okruženjem konkretno prilagođenim njihovim potrebama. Time bi se olakšala i ubrzala suradnja te bi se omogućilo djelotvornije osnivanje i rad zajedničkih istražnih timova, npr. s pomoću komunikacijskih alata te alata za pohranu i razmjenu dokumenata/dokaza. Komisija namjerava predstaviti zakonodavni prijedlog Uredbe o **platformi za suradnju zajedničkih istražnih timova**.

Trebalo bi prilagoditi i prekogranične digitalne razmjene kako bi se osigurala **razmjena velikih datoteka**.

Pravni stručnjaci trebali bi moći **utvrditi i povezati predmete**. I tijela kaznenog progona i pravosudna tijela moraju moći saznati je li određeni pojedinac već predmet istrage ili kaznenog progona u drugoj državi članici. Kad je riječ o razmjeni velikih datoteka (vidjeti prethodno navedeno), u studiji o prekograničnom digitalnom kaznenom pravosuđu predložene su centralizirane i decentralizirane opcije za rješavanje tog pitanja koje se nadovezuju na već dostupna djelomična rješenja. Sve mjere u tom području moraju se provoditi uz potpuno poštovanje primjenjivih pravila o zaštiti osobnih podataka.

Predložene mjere	Tko ih provodi?	U kojem roku?
Stvaranje novog sustava vođenja predmeta za Eurojust u okviru programa Digitalna Europa	Komisija/Eurojust	od prvog tromjesečja 2021.
Osnivanje tehničke radne skupine koja okuplja dionike iz Komisije i PUP-a radi potpore provedbi mehanizama „podudaranje/nema podudaranja” među relevantnim agencijama	Komisija, Eurojust, Europol, EPPO, OLAF	prvo tromjesečje 2021.
Uključivanje odredbe o međusobnoj vezi „podudaranje/nema podudaranja” između EPPO-a i Europolu u pravni okvir Europolu (još nije potvrđeno)	Komisija	četvrto tromjesečje 2020.
Zakonodavni prijedlog o razmjenama informacija o predmetima u području digitalnog prekograničnog terorizma (vidjeti program rada Komisije za 2021.)	Komisija	četvrto tromjesečje 2021.
Zakonodavni prijedlog uredbe o platformi za suradnju zajedničkih istražnih timova (vidjeti program rada Komisije za 2021.)	Komisija	četvrto tromjesečje 2021.
Nacrt za razmjenu velikih datoteka i stvaranje	Komisija	2021.

⁷⁸ Direktiva (EU) 2016/680 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka od strane nadležnih tijela u svrhe sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Okvirne odluke Vijeća 2008/977/PUP (SL L 119, 4.5.2016., str. 89.).

mehanizma za prekograničnu provjeru sudskih predmeta		
--	--	--

3.7. Moj prostor e-pravosuđa

U brojnim državama članicama pojedinci već imaju elektronički pristup raznim uslugama koje nude pravosudne i javne uprave, npr. izdavanju ovjerenih preslika (potvrde da osoba nije kazнено osuđivana potrebne pri podnošenju zahtjeva za posao, izjave o bračnom stanju, rodnog lista ili oporuke).

Takve usluge štede vrijeme, može im se pristupiti s bilo kojeg mjesta⁷⁹ i dostupne su čak i u teškim situacijama, kao što je pandemija bolesti COVID-19. Međutim, pojedinci i poduzeća često nisu potpuno svjesni njihova postojanja. Nadalje, unatoč obvezama tijela javnog sektora da svoje internetske stranice i sadržaj učine dostupnima osobama s invaliditetom, činjenica je da se mnoge od tih osoba i dalje suočavaju s preprekama pri uporabi takvih stranica. Komisija stoga smatra da bi trebalo uspostaviti „Moj prostor e-pravosuđa” kao ulaznu točku s poveznicama na dostupne nacionalne usluge. Taj prostor trebao bi biti dio portala e-pravosuđe i njime bi se trebalo upravljati u bliskoj suradnji sa svim državama članicama. Alat bi se odnosio samo na sudske dokumente koje osoba ili njezin pravni zastupnik smije pregledavati i/ili dobiti. Njime se ne bi trebao omogućiti pristup svim sudskim dokumentima koji se odnose na osobu, posebno onima u kaznenim postupcima u kojima se mora postići ravnoteža između povjerljivosti istrage, prava osumnjičenika/okrivljenika na informiranje i prava žrtve na informiranje i zaštitu te za koje postoje posebne odredbe prava EU-a⁸⁰.

Za početak bi se na portalu e-pravosuđe mogla objaviti sveobuhvatna zbirka poveznica kako bi se olakšao pristup dostupnim nacionalnim elektroničkim uslugama koje pružaju pravosudna tijela i relevantne javne uprave. Zatim bi se moglo razmotriti bolje uparivanje alata s nacionalnim sustavima kako bi pojedinci i poduzeća mogli izravno podnositi zahtjeve na portalu e-pravosuđe i primati dokumente izravno s portala. Time bi se osiguralo ujednačeno korisničko iskustvo na svim službenim jezicima EU-a jer su nacionalni sustavi često ograničeni na nacionalne jezike. Cilj ne bi bio zamjena postojećih ili budućih nacionalnih sustava.

„Moj prostor e-pravosuđa” trebao bi i olakšati pristup pravosuđu u prekograničnim postupcima EU-a, posebno u pogledu europskih sporova male vrijednosti⁸¹ i europskih platnih naloga⁸². U tom bi se kontekstu pojedincima, poduzećima i njihovim pravnim zastupnicima osigurala pristupna točka na razini EU-a s koje bi mogli podnositi elektroničke zahtjeve i neometano komunicirati s nadležnim nacionalnim tijelima. To bi moglo pomoći u uklanjanju praktičnih prepreka pristupačnosti za korisnike i ubrzavanju primjene relevantnih

⁷⁹ Podložno odgovarajućoj razini sigurnosti, npr. uporabi elektroničke identifikacije i odobrenja.

⁸⁰ Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL L 142, 1.6.2012., str. 1.); Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP (SL L 315, 14.11.2012., str. 57.).

⁸¹ Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti (SL L 199, 31.7.2007., str. 1.)

⁸² Uredba (EZ) br. 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uvođenju postupka za europski platni nalog (SL L 399, 30.12.2006., str. 1.).

instrumenata; zahtjevi se za sada obično šalju poštom, što podrazumijeva rizik i neizbježna kašnjenja.

Predložene mjere	Tko ih provodi?	U kojem roku?
Stvaranje zbirke poveznica na nacionalne elektroničke usluge koje pružaju pravosudna tijela i javne uprave na portalu e-pravosuđe	Komisija/države članice	2023.
Osiguranje pristupne točke na razini EU-a kako bi se pojedincima i poduzećima omogućilo podnošenje tužbenih zahtjeva za sporove male vrijednosti i platnih naloga te elektronička komunikacija s nadležnim nacionalnim tijelima	Komisija/države članice	2024.

3.8. Alati za suradnju, koordinaciju i praćenje

O stanju digitalizacije pravosudnih sustava već se redovito izvješćuje u različitim okvirima za praćenje, kao što su pregled stanja u području pravosuđa u EU-u, izvješće o vladavini prava i europski semestar. S obzirom na to da će se brojni informatički alati dalje razvijati, bit će važno osigurati i usklađenost među različitim instrumentima, kao i promicati blisku suradnju s državama članicama EU-a i agencijama EU-a za PUP te daljnju koordinaciju među državama članicama. Komisija će stoga nastaviti pratiti razvojna kretanja u području digitalizacije pravosudnih sustava i unapređivati suradnju novim inicijativama te će osigurati redovit pregled stanja.

Pregled stanja u području pravosuđa EU-a

Pregled stanja u području pravosuđa EU-a već pruža usporedive podatke o različitim aspektima digitalizacije nacionalnih pravosudnih sustava, kao što su dostupnost i uporaba IKT-a. Od 2021. Komisija namjerava uključiti dodatne podatke o digitalizaciji u državama članicama. Time bi se trebalo omogućiti temeljitije praćenje područja napretka i izazova.

Razmjena informacija o nacionalnim inicijativama za digitalizaciju

Komisija će državama članicama predložiti izradu posebnog odjeljka na portalu e-pravosuđe o nacionalnim inicijativama za digitalizaciju pravosuđa. Time će se pružiti cjelovit pregled projekata, čime će se potaknuti usklađivanje.

Ministarski forum o digitalnom pravosuđu i redovit pregled stanja

Digitalna se tranzicija upravo odvija te uključuje suradnju s partnerima na nacionalnoj razini i razini EU-a. Ključni su koordiniran pristup pružanju potpore za digitalizaciju i kontinuirana suradnja sa svim partnerima, a potreban je i snažan politički poticaj.

Kako bi nastavila djelovati istim tempom, Komisija će 2021. na internetu organizirati ministarski forum o digitalnom pravosuđu, na kojem će sudjelovati predstavnici viših funkcija iz institucija EU-a i ključni dionici. Dugoročno će razmotriti daljnje oblike suradnje i koordinacije u području digitalizacije pravosuđa jer rješenja trebaju funkcionirati u praksi za sve uključene strane. Pitanja na nacionalnoj razini i razini EU-a koja je potrebno koordinirati uključuju aktualna razvojna kretanja, planirane aktivnosti, mogućnosti financiranja na nacionalnoj razini i razini EU-a te predviđanja o budućim tehnologijama. Redovitim

razmjenama poticati će se razumijevanje i razmjena primjera najbolje prakse te će se omogućiti praćenje poduzetih mjera, među ostalim onih predloženih u ovoj Komunikaciji.

Predložene mjere	Tko ih provodi?	U kojem roku?
Unapređivanje praćenja napretka u digitalizaciji na nacionalnoj razini s pomoću pregleda stanja u području pravosuđa EU-a	Komisija	2021. i dalje
Prikupljanje informacija na portalu e-pravosuđe o nacionalnim inicijativama za digitalizaciju pravosuđa	Komisija/države članice	prvo tromjesečje 2021. i dalje
Organizacija ministarskog foruma o digitalnom pravosuđu	Komisija, države članice, dionici	2021.
Redoviti pregled napretka u području digitalizacije pravosuđa	Komisija, države članice, dionici	od 2021.

3.9. Digitalizacija pravosuđa – spremna za budućnost

Digitalna tehnologija neprestano se razvija. Neprestano se javljaju novi pristupi i rješenja za upravljanje informacijama, njihovo osiguravanje i razmjenu. Ta razvojna kretanja utječu i na digitalizaciju pravosuđa. Bez jasnog i ažuriranog pregleda smjera u kojem se kreću ulaganja u digitalne pravosudne sustave mogla bi biti nedjelotvorna i ne donositi najbolju vrijednost za novac. Pojava nove tehnologije usto sa sobom nosi potrebu za stalnom procjenom njezina učinka, osobito u pogledu temeljnih prava i zaštite podataka, što je vidljivo iz razvoja umjetne inteligencije.

Svi koji rade na digitalizaciji pravosuđa moraju pratiti razvojna kretanja. Svi dionici trebali bi imati pristup redovito ažuriranim informacijama kako bi ih mogli procijeniti s pravnog, tehničkog i proračunskog stajališta prije donošenja odluka o ulaganjima i zaštitnim mjerama. Nadalje, velik istraživački kapacitet i na razini država članica i na razini EU-a može se iskoristiti za istraživanje tehnoloških aspekata koji su važni za društvo u cjelini, ali su nedovoljno razvijeni zbog manjeg komercijalnog interesa.

Aktivnosti istraživanja i predviđanja koje su u tijeku i koje provode različiti subjekti, primjerice Zajednički istraživački centar Komisije, mogle bi biti bolje usmjerene i bolje koordinirane kako bi se osiguralo da svi aspekti digitalizacije pravosuđa dobiju zasluženu pozornost. Trebalo bi težiti sinergijama s radom na inovacijama i predviđanjima u kontekstu inovacijskog centra EU-a za unutarnju sigurnost, koji se trenutačno uspostavlja.

Nadalje, kao što je to slučaj s brojnim drugim politikama, potrebno je surađivati ne samo na europskoj razini nego i s našim partnerima na međunarodnoj razini kako bi se digitalizacija najbolje iskoristila za sigurnije i učinkovitije pravosuđe. Kriminalci također iskorištavaju prednosti digitalizacije počinjenjem kaznenih djela na internetu ili uporabom digitalnih alata za provedbu kriminalnih aktivnosti. Brzo su iskoristili nove prilike nastale zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19. Stoga je ključno da pravosudna tijela i tijela kaznenog progona na europskoj razini i u okviru međunarodne suradnje raspolažu odgovarajućim alatima za pristup važnim elektroničkim dokazima potrebnima za djelotvornu istragu i

kazneni progon takvih kaznenih djela. Paketom e-dokaza⁸³ nacionalnim tijelima kaznenog progona i pravosudnim tijelima ponudit će se europski nalozi za dostavljanje i europski nalozi za čuvanje kako bi od pružatelja usluga dobili digitalne dokaze za potrebe kaznenih istraga, bez obzira na mjesto poslovnog nastana pružatelja usluga ili pohrane informacija. Važno je da suzakonodavci brzo provedu prijedloge Komisije. Nadalje, potrebno je zaključiti tekuće pregovore s našim međunarodnim partnerima: i sa SAD-om i u okviru pregovora o Drugom dodatnom protokolu uz Budimpeštansku konvenciju Vijeća Europe o kibernetičkom kriminalu.

Predložene mjere	Tko ih provodi?	U kojem roku?
Izrada programa praćenja, analize i predviđanja za digitalnu tehnologiju važnu za pravosuđe, u suradnji sa Zajedničkim istraživačkim centrom	Komisija/države članice	drugo tromjesečje 2021.
Stvaranje mehanizma na portalu e-pravosuđe za redovito izvješćivanje, analizu, povratne informacije i razmjenu primjera najbolje prakse u području informacijskih tehnologija važnih za pravosuđe	Komisija/države članice	drugo tromjesečje 2021.

4. ZAKLJUČCI

Iako je djelovanje u EU-u već donijelo rezultate, podaci ukazuju na potrebu za snažnim iskorakom kako bi se u potpunosti iskoristio potencijal modernih digitalnih alata, uz potpuno poštovanje temeljnih prava.

Kriza uzrokovana bolešću COVID-19 razotkrila je izazove i rizike u pogledu djelotvornog funkcioniranja pravosudnih sustava u izvanrednim okolnostima te je istaknula potrebu za jačanjem otpornosti pravosudnog sustava u cijelom EU-u. Istodobno je potaknula i znatan zaokret prema primjeni digitalnih tehnologija u našim društvima. Na temelju tog razvoja događaja važno je dati nov poticaj stvaranju sveobuhvatnog pristupa digitalizaciji pravosuđa u EU-u iskorištavajući sve mogućnosti koje se nude uz osiguravanje odgovarajućih zaštitnih mjera.

⁸³ Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o europskom nalogu za dostavljanje i europskom nalogu za čuvanje elektroničkih dokaza u kaznenim stvarima, COM(2018) 225 final – 2018/0108 (COD); Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju usklađenih pravila za imenovanje pravnih zastupnika za potrebe prikupljanja dokaza u kaznenim postupcima COM(2018) 226 final – 2018/0107 (COD).